

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2017/0015

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage av 4. januar 2017 fra styret i stiftelsen Jenssenfondet på Stiftelsestilsynets vedtak av 15. desember 2016.

Saken gjelder Stiftelsestilsynets vedtak om å avslå søknad av 3. oktober 2016 om å oppheve stiftelsen. Søknaden er begrunnet med at halve avkastningen går til dekning av utgifter slik at midlene til utdeling er begrenset. Avslaget på søknaden er begrunnet med at vilkårene for opphevelse ikke er til stede når stiftelsens formål kan tilgodeses også ved mindre tildelinger.

Spørsmålet i klagesaken er om omdanningsvilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er til stede slik at stiftelsen kan oppheves.

1. Stiftelsesklagenemndas kompetanse

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i medhold av stiftelsesloven, dekningsloven, arveloven og samvirkeloven, med mindre noe annet følger av særskilt lovbestemmelse.

Stiftelsesklagenemnda har full prøvelsesadgang, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er rettidig fremsatt og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok leder Hanne Ombudstvedt og medlemmene Caroline D. Ditlev-Simonsen og Henning Sollid.

2. Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Jenssenfondet, org. nr. 985 554 374, ble opprettet 20. desember 2006 og formålet er *"1) å fremja dei eldre sine interesser slik at dei får ein verdig alderdom. 2) å fremja det lokale målføret ved å styrkja lokal måltradisjon i ordval, skrivemåte, og å motarbeida engelsk påverknad i språket."* I styremøte 1. september 2016 besluttet styret at stiftelsen skulle oppheves og midlene settes på en konto til bruk etter vedtektene og stiftelsens formål, kontrollert av et styre samt advokat.

Egenkapitalen per søknadstidspunktet var kroner 2 465 943. Det følger av vedtektene § 5 at *"[e]tter at 20 % av avkastninga (renteinntektene) er lagt til grunnmidelen, og det er gjort frådrag for styrekostnader, skal resten av avkastninga kvart år i april måned delast ut til lag, føretak, eller einskildpersonar som arbeider i samsvar med føremålet for fondet slik det er fastsatt i § 1."*

Stiftelsestilsynet avsto klagers søknad om opphevelse i vedtak av 15. desember 2016 (heretter vedtaket). Vedtaket ble påklaget den 4. januar 2017. Stiftelsestilsynet mottok klagen samme dag.

Stiftelsestilsynet har vurdert klagen, men har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Saken ble oversendt Stiftelsesklagenemnda i brev av 20. februar 2017.

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse bygger på de saksdokumentene som nemnda har mottatt innen behandlingen av klagen.

3. Rettslig grunnlag for vedtaket

Stiftelsestilsynets avslag datert 15. desember 2016 er begrunnet med at vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd ikke er oppfylt. Etter bestemmelsen kan omdanning foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen:

*"a) ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,
b) er åpenbart unyttig,
c) er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller
d) er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig."*

4. Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 15. desember 2016 lyder:

"Søknad om oppheving av STIFTINGA JENSSENFONDET, org.nr. 985 554 374, blir avslått."

Stiftelsestilsynet bemerker innledningsvis at stiftelsesformen i større grad enn andre organisasjonsformer sikrer at en formuesverdi disponeres i tråd med et bestemt og varig formål. Stiftelsestilsynet skriver at et utslag av dette utgangspunktet er at omdanningsvilkårene i stiftelsesloven er strenge. Videre skriver tilsynet at for at stiftelsesgrunnlaget og vedtektene skal kunne endres, må det foreligge nærmere kvalifiserte omstendigheter.

Stiftelsestilsynet skriver at omdanning til opphør alltid vil måtte vurderes etter de strengere reglene i stiftelsesloven § 46 første ledd, og at et generelt prinsipp i stiftelsesretten er at omdanning ikke skal gå lenger enn det som er nødvendig. Dersom stiftelsen kan fortsette å eksistere, med for eksempel endrede vedtekter, kan ikke stiftelsen oppheves, jf. stiftelsesloven § 47.

Stiftelsestilsynet vurderer saken slik at det er vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a som er aktuelle å vurdere. Videre fremgår det av vedtaket:

"Stiftelsen sin egenkapital er ut frå siste avlagte regnskap er om lag kr. 2,5 million. Stiftelsestilsynets konkrete vurdering i denne saken er at stiftelsens kapital bør ha en rimelig moglegheit til å oppfylle formålet, og at vurdering av avkastning bør ta omsyn til en lengre periode enn siste års rentenivå. Inntekter dei siste tre åra har vore om lag 49, 70 og 90, til saman om lag 220 (tusen). Dette gir etter Stiftelsestilsynet sitt skjønn styret moglegheit til utdeling til formålet."

Stiftelsestilsynet si vurdering er at stiftelseslovens vilkår for oppheving ikkje er oppfylt, ved at kapitalen vurderast tilstrekkelig til å tilgodesjå formålet på en rimelig måte (jf. § 46 første ledd boksta v a). Søknaden blir derfor å avslå."

5. Klagers anførsler

Klager har i e-post av 4. januar 2017 i hovedsak anført:

- *"For oss er det nettoen – det me har til utdeling – som er viktig. Ca halvparten av rentene går til dekking av utgifter. Å berre kunne dele ut 24000 i 2016 av 2.5 mill er lite (trass i at me skifta bank og fekk ekstra gode startvilkår). For ikkje å redusere verdien av kapitalen for mykje må me i denne situasjonen vurdere å ikkje betale ut noko i det heile."*
- *"Formålet var å ha noko til utdeling og ikkje syte for inntektene til revisor og stiftelse. Då tek me i alle fall vare på den flotte arven der kvar einaste krone går til det gode formålet."*

Klager har i e-post av 9. juli 2017 vidare anført:

- *"Grunnkapitalen + 20 % av rentene kvart år er urørlege. Resten av rentene delar me etter utlysing og etter ynskje frå givarane når naudsynlege utgifter er dekkja. Me er dei svært seriøse organisasjonane sokneråd, eldreråd og mållag som vil bruke kvart einaste øre til dei gode formåla. Å måtte bruke ca. 5000 til Stifting og det same til revisjon for 5 til 10 vedlegg er uforståeleg. Ikkje problem for oss å finne offentlege tenestemenn som kan skrive under på at alt er rett."*

6. Stiftelsestilsynets merknader til klagen

Stiftelsestilsynet har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Ved brev av 20. februar 2017 har Stiftelsestilsynet oversendt klagen til Stiftelsesklagenemnda til avgjørelse.

Ifølge årsregnskapene er det utdelt totalt 137 000 kroner i perioden 2013-2015. Det har vært grunnlag for utdelinger, og er grunnlag for utdelinger i fremtiden. Vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a er derfor ikke oppfylt.

Videre skriver Stiftelsestilsynet:

"Stiftelsestilsynet kan ikkje sjå at det å organisere kapitalen på ein annan måte medfører at stiftelsen er "åpenbart ufornuftig eller åpenbart uheldig". Formålet kan la seg etterleve ved mindre tildelinger. Stiftelsestilsynet meiner dermed at heller ikkje vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav d er oppfylt."

Når det gjelder vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav b og c mener Stiftelsestilsynet at disse ikke er oppfylt da formålet ikke kan anses for å være åpenbart unyttig, og oppretters forutsetning ikke kan sies å ha sviktet.

Videre begrunnes innstillingen med:

"Tvert om er det Stiftelsestilsynet si vurdering at når opprettarane valte stiftelsesforma for organisering av midlene var dette et gjennomtenkt val. Ordlyden i testamentet frå 1998 er slik: "Alt det med elles har etterlate oss skal, etter dette er omgjort til reie penger, overdragast til ei stifting som skal opprettast av testamentsfullbyrdar, Utkast til føresegner / vedtekter for stiftinga ligg vedlagt. Føresegnene må godkjennast av "Stiftingstilsynet" / Fylkesmannen." Den eine av opprettarane døydde i 2002, og attlevande syster bad så testamentsfullbyrdar om å opprette stiftinga. Den andre av opprettarane døydde i 2010, og stiftinga fekk så overført nettoverdien frå buet i 2012. I tida frå Stiftelsestilsynet vart oppretta i 2005, til attlevande opprettar gikk bort i 2010 kan ikkje Stiftelsestilsynet sjå at korkje stiftelsen eller opprettar har vendt seg til os med spørsmål om organisering av midlane. Stiftelsestilsynet har ikkje grunn til å tru anna at organisering av verdiane i form av ei stiftelse var eit gjennomtenkt val."

7. Stiftelsesklagenemndas vurdering

Styret i stiftelsen har søkt Stiftelsestilsynet om å oppheve stiftelsen. Opphevelse av stiftelser er i stiftelsesloven § 45 definert som omdanning. Ett av de fire vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd må være oppfylt for at søknaden om å oppheve stiftelsen skal kunne godkjennes.

Stiftelsen formål er *"1) å fremja dei eldre sine interesser slik at dei får ein verdig alderdom. 2) å fremja det lokale målføret ved å styrkja lokal måltradisjon i ordval, skrivemåte, og å motarbeida engelsk påverknad i språket."* Styret har anført at stiftelsen og dens bestemmelser for bruk av midlene ikke lenger er egnet til å realisere formålet på grunn av lav avkastning på midlene.

Stiftelsesklagenemnda må ut fra anførselen ta stilling til om vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a er oppfylt. Bestemmelsene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstavene b), c) og d) er etter nemndas vurdering ikke anvendelige i dette tilfellet.

Etter stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a vil omdanning blant annet kunne foretas der en vedtektsbestemmelse ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte. I lovforarbeidene til bestemmelsen, Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) kapittel 10, er omdanningsadgangen drøftet. Det følger av lovforarbeidene at det er en forutsetning for omdanning at det foreligger endringer i forholdene som kan medføre at stifterens hensikt ikke lenger kan oppfylles. I Norsk Lovkommentar note 232 står det om § 46 første ledd bokstav a:

"Stiftelsens formål kan omdannes når dette ikke lenger lar seg etterleve. Som et eksempel på dette nevner lovbestemmelsen uttrykkelig at stiftelsens kapital er blitt utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte. Andre typer tilfeller kan være at stiftelsens formål er blitt ulovlig eller skadelig, at formålet er oppfylt, at det behovet stiftelsen skal dekke er falt bort, eller fordi det ikke er mulig å gjennomføre stiftelsens formål av grunner som stiftelsen ikke selv har herredømme over."

Det er den faktiske situasjonen som er avgjørende, og ikke årsaken til situasjonen. Det vises i denne sammenheng til Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer*, side 207–208. Fra side 208 gjengis:

«For ordinære avkastningsstiftelser vil det typiske eksempelet på at midlene er utilstrekkelige til å tilgodese formålet være at kapitalen etter hvert har blitt så liten i forhold til dagens pengeverdi, at det ikke er grunnlag for å foreta utdelinger i noen størrelsesorden. Det ordinære vil her være at administrasjonen av slike stiftelser (også) vil bli uforholdsmessig kostbar i relasjon til utdelingene.»

Stiftelsesklagenemnda bemerker at det må gjøres en konkret vurdering av om søkers kapital er utilstrekkelig til å tilgodese formålet på en rimelig måte. I vurderingen må det ses hen til størrelsen på den avkastningen som stiftelsen kan oppnå, dens faktiske utgifter og hva som er dens formål. Størrelsen på den avkastningen som stiftelsen kan oppnå, vil bero på styrets forvaltning av kapitalen og hva markedet til enhver tid gir av avkastning på aktuelle plasseringsalternativer.

Stiftelsesloven § 18 stiller krav til forsvarlig kapitalforvaltning. Bestemmelsen lyder:

"Stiftelsens kapital skal forvaltes på en forsvarlig måte, slik at det til enhver tid tas tilstrekkelig hensyn til sikkerheten og muligheten for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta stiftelsens formål."

Nemnda er ikke enig med klagers anførsel om at kapitalgrunnlaget er for lavt til å realisere formålet.

Etter vedtektene § 5 skal 20 % av avkastningen legges til grunnkapitalen og styrekostnader skal dekkes før de resterende renteinntektene benyttes til formålsrealisering. Spørsmålet er om i underkant av 80 % av den nominelle avkastningen er tilstrekkelig til å realisere formålet.

I 2013 ble det delt ut kroner 45 000, i 2014 kroner 42 000, i 2015 kroner 50 000 og i 2016 kroner 24 000. Styret påpeker at den siste utdelingen er lav sett i forhold til stiftelsens samlede kapital, samtidig som utgiftene til revisor og til avgiften til Stiftelsestilsynet spiser opp store deler av den årlige avkastningen. At stiftelsen må ha revisor og betale en årlig avgift til Stiftelsestilsynet er krav etter loven og følgelig ikke et moment som tilsier at stiftelsen bør kunne avvikles.

At dagens rentesituasjon gjør at utdelingene blir mindre enn tidligere medfører ikke i seg selv at stiftelsens formål ikke etterleves. Stiftelsesklagenemnda viser til at det faktisk har vært grunnlag for utdelinger og at selv mindre beløp fra stiftelsen gjør at dens formål etterleves. Stiftelsen har ikke et formål som krever store utdelinger for å kunne etterleves. Nemnda har etter dette kommet til at vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a ikke er oppfylt.

Stiftelsesklagenemnda forstår regelen i § 18 slik at kravet til kapitalforvaltning skal bidra til at stiftelsen på sikt skal kunne realisere sitt formål på best mulig måte, jf. ordlydens *«for å oppnå en tilfredsstillende»* som henspiller på et visst tidsperspektiv.

Stiftelsesklagenemnda ser at det er forhold som isolert sett kan tilsi at stiftelsen vil ha problemer med å realisere sitt vedtektsbestemte formål, gitt dagens avkastning. Stiftelsesklagenemnda er likevel kommet til at det ikke er grunnlag for å ta klagen til følge fordi opphevelse av stiftelsen går for langt. Nemnda mener at stiftelsens formål vil kunne realiseres ved mindre inngripende tiltak.

Stiftelsesklagenemnda viser til at det er et generelt prinsipp i stiftelsesretten at omdanning av en stiftelse ikke skal gå lenger enn det som er nødvendig. Dersom stiftelsen kan fortsette å eksistere, med for eksempel endrede vedtekter, kan stiftelsen ikke oppheves, jf. stiftelsesloven § 47. Når omdanningen gjelder stiftelsens formål eller en annen bestemmelse som det må antas at oppretteren har lagt vesentlig vekt på, skal oppretterens vilje respekteres så langt mulig. Omdanningsvedtaket skal ikke gå lenger i å fjerne seg fra det opprinnelige formålet enn det omdanningsgrunnen i det enkelte tilfelle gjør nødvendig. Stiftelsesklagenemnda viser i denne sammenheng til lovens forarbeider, Ot.prp. nr. 15 (2000-2001) punkt 10.4, hvor det om endring av den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen eller endring av vedtektene er uttalt:

"Som utvalget peker på, er det tradisjonelle utgangspunktet i norsk rett at en stiftelse i prinsippet er uforanderlig. Bakgrunnen for dette er tradisjonelt respekten for oppretterens vilje og oppretterens forutsetninger som vanligvis går ut på at de bestemmelser han eller hun fastsetter om stiftelsen, skal stå uforanderlig i overskuelig fremtid. Det er også vanskelig å se at stiftelsesordningen kan fylle sin funksjon - nemlig en mer stabil avsetning av midler til sivile formål enn f.eks. aksjeselskapsformen medfører - dersom det er en vid adgang til omdanning. Disse synspunktene er grunnleggende for stiftelsesinstituttet i norsk rett, og bør etter departementets syn legges til grunn også i en ny stiftelseslov.

Selv om man har som utgangspunkt at stiftelsesloven må bygge på en respekt for oppretterens vilje og formålet med å avsette midler, virker det likevel klart at man ikke kan avskjære enhver mulighet for å endre de bestemmelser oppretteren har fastsatt for stiftelsen. I NOU 1975:63 Stiftelser og omdanning begrunnes dette slik på side 56:

"Som begrunnelse for omdanningsretten har man til dels pekt på hensynet til stifteren selv. Man har ment at endringer i forholdene kan medføre at stifterens hensikt ikke lenger kan oppfylles om de opprinnelige bestemmelser fortsatt skal gjelde, eller i hvert fall at dette ikke skjer så effektivt og formålstjenlig som han hadde tenkt seg. (Hessler s. 367.)". "

Når det gjelder den aktuelle klagen, er det etter nemndas syn et viktig moment at stiftelsen i dag har en betydelig formue som kan benyttes til å realisere stiftelsens formål. Som nevnt tidligere vil en kapitalforvaltning hvor pengene plasseres kun i bank med dagens bankrente, gjøre at stiftelsen vanskelig kan opprettholde pengenes verdi. Styret har derfor en plikt til å vurdere hvilke rammer stiftelsen bør drives innenfor og søke å oppnå endringer i rammene for at stiftelsens formål best mulig realiseres.

Stiftelsesklagenemnda vil avslutningsvis bemerke at en løsning som fremgår av søknaden med at midlene heller settes inn på en spesiell konto hvor enhver belastning av kontoen skal bekreftes av et særskilt fondsstyre, innebærer at formuesmassen videreføres utenfor stiftelseslovens system og de regler som sikrer at formuesmassen forvaltes i tråd med stiftelsens formål. En slik løsning kan neppe sies å være i tråd med oppretterens vilje.

Klagen tas etter dette ikke til følge.

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak av 15. desember 2016 opprettholdes.

Vedtaket er enstemmig.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Ålesund, 8. november 2017

Hanne Ombudstvedt
Leder

Dokumentet er godkjent elektronisk